

Főszerkesztője *Jókai Mór* lett, a *Hon*-nak volt felelős szerkesztője, felelős szerkesztő pedig *Láng Lajos*, kik a lapot az eddigi irányban, szabadelvű szellemben vezették tovább, és *Csernátony Lajos*, a régi *Ellenőr* megalapítója s jó ideig szerkesztője nem vonta meg az új közlönytől sem támogatását. Az ő hol maró, hol humoros, de mindig szellemes *Rovás*-ai akkoriban méltán vergődtek országos hirre. Az új lap iránya, beosztása megegyezett elődejével, alakja azonban némi módosuláson ment át. Valamivel nagyobb lett, mint a régi *Ellenőr*, körülbelül megfelelt a *Hon*-énak, azzal a különbséggel, hogy a magyar közélet minden ágának hatalmas

föllendülése folytán megkezdte a mellékletek adását. A téli évadban alig volt nap, hogy a lap ne félív melléklettel gyarapodva jelent volna meg.

Több oly nevezetesebb esemény történt a lap életében; olyan, mely a hirlapírás történetében is fölemlítendő. A *Nemzet* volt kezdeményezője a Baross-szobor létesítésének, e lap szőlította föl először a közönséget, hogy maradandó emlékekkel áldozzék az ország végtelen kárára oly korán elhunyt miniszter érdemeinek. A *Nemzet* közvetítette Jókai kéziratának apróbb részletekben való eladását, a melyből befolyt összeget Jókai az Emkének ajándékozta. S mikor a Wekerle-minisztérium megalakult, a lap nyomban egy alkalmi kötetet adott ki, *Wekerle és kabinetje* czímmel.

Mindezeknél fontosabb s maradandóbb hatása azonban a lapnak az az újítása, hogy nagy ünnepek alkalmával, karácsonykor és husvétkor, a rendes mellékleten kívül nagy irodalmi mellékletet adott olvasóinak, mely csakhamar találkozó helye lett a közélet jeleseinek.

Jókain, Csernátyn s a lap rendes belmunkatársain kívül oly ritkán megszólaló jelesek is fölkeresték a *Nemzet* e mellékleteit becses dolgozataikkal, mint Horvát Boldizsár, Kozma Sándor, Tóth Lőrincz, Mikszáth Kálmán. Hogy mily életrevaló s a nagy közönség által mily kedvesen fogadott újítás volt ez, mutatja az a körülmény, hogy hatása alól a többi lapok sem vonhatták ki magukat. Azóta karácsonyi és husvét-i külön melléklet nélkül nem képzelhető lap, s azóta e tekintetben a politikai lapok nagy áldozatokkal igyekeznek egymást túlszárnyalni abban a vetélkedésben, hogy melyik szolgál olvasóinak több s jobb szórakoztatóval.

A lap nagy gondot fordított mindig a vonal alatti részre, a tárczára. Jókainak újabb regényei, a *Lélekidomár*, *Rákóczy fia*, a *Lőcsei fehér asszony*, a *Tengerszemű hölgy* s más művei legelőször a *Nemzet* tárczájában láttak napvilágot. De figyelemmel volt a külföld irodalmára is. Hogy többet ne említsünk, fordításban közölte Malot Hektor: *Pompon-ját*, Ebers: *Császár-ját*, [Nilusi ará-ját, Serao Matild: *Riccardo Joanná-ját*, Rudyard Kipling: *Elborult világ-át*, s a külföldi irodalom több jeles termékét.

Megemlítendő még a lap beosztására vonatkozólag, hogy megindulásától kezdve pár évig az egész első kolumna a közgazdasági rovatnak volt szentelve, s a vezércikkék, tárczák, s egyéb közlemények csak a második oldalon kezdődtek. Továbbá egy ideig (1883-tól 1886-ig) nem a reggeli szám volt a tartalmasabb és terjedelmesebb, mint általában a többi lapoknál, hanem az esti kiadás.

Ezt az újítást a szerkesztőségnek az az óhaj-tása tette szükségessé, hogy a képviselőházi ülésekről szóló tudósítást, mely iránt a főváros olvasóközönsége mind élénkebb érdeklődéssel kezdett viseltetni, még az esti lapba egész terjedelmében be lehessen venni. Nyomdai okok s egyéb körülmények folytán azonban 1886-ban ezzel a rendszerrel ismét szakítottak, s visszatértek a régihez, belátván, hogy a postajáratok rendjének megváltoztatása nélkül ez a rendszer következetesen s eredményesen keresztül nem vihető.

A lap egész írói generációt nevelt. Nem egy publiczista itt kezdte pályafutását, itt kezdett cikkeket írni s a politikai életnek több kitünősége, mint Visi Imre, Láng Lajos, Hegedüs Sándor, Beksics Gusztáv, Berzeviczy Albert, Rakovszky István,

Szatmáry György, a *Nemzet* által szolt a nagy közönséghez, s szol még ma is, hol névvel, hol névtelenül. Mert az alapító oszlopok közül *Hegedüs Sándor* például, az első naptól máig, rendes cikk-írója a lapnak, az eltávozott munkatársak közül pedig *Hettai Ferencz* is nem egyszer fölkeresi a lapot cikkeivel.

A lap szerkesztőségének legelső bellagjai *Jókai*, *Csernátony*, *Hegedüs Sándor*, *Láng*, *Visi Imre*, *Beksics Gusztáv*, *Halász Sándor*, *Hettai Ferencz*, *Keszler József*, *Darvai Fülöp*, *Adorján Sándor*, *Fekete Ignác*, *Nyitrai József*, *Szerdahelyi Jenő*, *Szenessy Mihály*, *Kecskóczy Ödön* voltak. Ez első gárdából a lapnál vannak jelenleg is: *Jókai*, *Hegedüs*, *Keszler*, *Adorján*, *Fekete*, *Nyitrai*. E szerkesztőségi tagok közül többen a lapnál teljesített foglalkozásukon kívül másfelé is jelentékeny irodalmi tevékenységet fejtettek ki. *Jókai* irodalmi működéséről, mint közismeretű dologról, fölösleges bővebben szólni. *Hegedüs Sándor* a bankügyről és pénzügyről több magvas tanulmányt irt nemcsak hazai, de külföldi szaklapokba is, többi közt a *L'Economiste Français*-be. *Visi*, a későbbi szerkesztő, több regényt s politikai művet fordított és irt (»Öt esztendő«; »Tisza Kálmán és kora«; »Két kanczellár« *Klaczko Julián* után). *Beksics*-nek nagyobbára álnevek alatt kiadott híres röpiratai s politikai tanulmányai egész kis könyvtárt képeznek. Amellett irt eredeti regényeket, fordította *Manzonit*, *Carrarát*, s a spanyol *Cid*-románczokból jórészt ültetett át nyelvünkre. *Láng Lajos*nak, ki később egyetemi tanár s államtitkár lett, vaskos statisztikai kézikönyve közelterjedtségnek örvend. *Halász Sándor*, ki az első országgyűlési Almanachot szerkesztette, most a postatakarékpénztárnál osz-

tálytanácsos, nemrég adott ki egy vaskos kötetet a postatakarékpénztári ügykezelésről; *Heltai* Ferencz, a Vasuti s Közlekedésügyi Közlöny szerkesztője közgazdasági tanulmányokat irt különféle szaklapokba; dr. *Fekete* Ignác szabadalmi ügyünk reformján kívül számos kérdést fejtegetett egyes szakközlönyökben.

Időközben a szerkesztőség kötelékéből egyes munkatársak kiváltak, de helyüket nyomban elfoglalták új erők. A lap segédszerkesztői teendőit *Fekete* Ignácztól *Szokolay* Kornél vette át, ki a Kelet, Bosznia és Hercegovina viszonyainak jelenleg egyik legalaposabb ismerője. A közgazdasági rovatot *Heltai* után jó ideig *Gonda* Béla műszaki tanácsos, műegyetemi magántanár s a *Gazdasági Mérnök* szerkesztője vette át, ki a szakirodalomban is jó nevet szerzett magának *Építési tanácsadó*, *Vásárhelyi* Pál élete munkáival, a Vas-kapuról s egyéb technikai kérdésekről szóló szakcikkeivel. A külügyi rovatot időközben *Urváry* Lajos, a »Pesti Napló« volt szerkesztője vette át, s vezette egész haláláig, a fővárosi ügyek rovatát pedig *Márkus* József jelenleg a főváros alpolgármestere, majd *Szabó* Károly, most IX. kerületi előjáró, később *Mátray* József, most fővárosi anyakönyvvezető, azután pedig egész a legújabb időig *Hanvai* Sándor, a főváros VIII. kerületének előjárója szerkesztette. Ebben az időben a lap tárczarovatának szerkesztőjeül *Kozma* Andort sikerült megnyerni, kit verseiről s beszélyeiről eléggé ismer a magyar közönség, s ki azóta *Andronicus* név alatt minden vasárnap szellemes tárczát ír a Nemzetbe. *Porzsolt* Kálmán, a Fővárosi Lapok jelenlegi szerkesztője, több évig volt a lap főmunkatársa. A lapnál dolgoztak még mint rendes belmunkatársak :

Sasvári Ármin, jelenleg a *Revue d'Orient* szerkesztője. Imre Lajos, Lendvay Sándor, jelenleg a *Pénzügyi Hírlap* szerkesztője, Szomory Dezső, Szomaházy István.

Nagy volt mindenha a lap külmunkatársai, vendég-, cikk- és tárczairóinak a száma. Mikszáth, Endrődy, Vajda János, Hegedüs István egyetemi tanár és Hegedüs Lóránt, Ujváry Béla, Huszár Imre, Huszár Vilmos, Névy László, Szathmáry György, Rakovszky István, Szana Tamás s mások nem egyszer fölkeresték, vagy fölkeresik ma is a lapot versekkel, tárczákkal, politikai vagy társadalmi cikkekkel.

A lap mai szervezete, célja, iránya, külalakja és beosztása a régi. Higgadt, tárgyilagos, mérsékelt modor mellett most is, mint mindig, törhetlen híve a szabadelvűségnek s lankadatlan terjesztője a szabadelvű eszméknek, sokszor a népszerűség rovására, melyet sohasem hajhászott. E mellett soha sem téveszti szem elől a hírlapírói tisztességet, mely nélkül az olvasó közönségnek nincs bizalma ehhez a mesterséghez. S ezzel egyszerűsmind röviden vázolván van a lap programja is.

Főszerkesztője most is Jókai Mór, felelős szerkesztője Gajári Ödön, ki ezt a tisztet Visi Imre halálakor vette át Hegedüs Sándor pár heti interregnuma után; rendes cikkírók Hegedüs Sándor, Lipcsey Ádám, az ismert publicista, költő és beszélyíró, Szokolay Kornél, egyszersmind a külügyi rovat vezetője és a millennáris tárlat bosnyák-hercegovinai osztályának titkára, Szóts Pál. Segédszerkesztő Adorján Sándor, ki az irodalomban is jó nevet szerzett magának »Félhomályban« és »Gólyafészek« kötetével, valamint számos tárczájával és regényfordításaival. A színházi és mű-kritikákat kezdettől

fogva a mai napig *Keszler* József írja, a tárcza-
rovatba *Andronicus* (Kozma Andor) ir. A közgaz-
daságot dr. *Fekete* Ignác látja el *Abonyi* Dezsővel
együtt, az országgyűlési rovat szerkesztője *Szűts*
Pál; éjjeli segédszerkesztő *Relle* Iván, a »Fityfiritty«
szerzője; zenereferens *Aranyi* Lipót, a fővárosi
ügyek vezetője *Hanvai* Sándor VIII. ker. előljáró
és *Rényi* Rezső, fővárosi tanácsjegyző. A többi bel-
munkatársak: *Szomory* Emil, dr. *Lázár* Béla, több
jeles munka (*Myria*, *Tegnap*, *ma és holnap* stb.)
írója, aki egyszersmind az irodalmi kritikákat is
írja a lapba, dr. *Dolenecz* József, *Neumann* Alfréd,
Fröhlich János, *Nyitray* József.

A lapot kezdettől fogva az *Athenaeum* iro-
dalmi s nyomdai részvénytársulat adja ki.